

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
ÁLLAM- ÉS JOGTUDOMÁNYI KAR DOKTORI ISKOLA

DÚL JÁNOS

**A TÁRSASÁGI JOG ÉS AZ ÖRÖKLÉSI JOG KAPCSOLÓDÁSI PONTJAI
OSZTRÁK JOGI FRAGMENTUMOKKAL**

DOKTORI ÉRTEKEZÉS

TÉZISEK

TÉMAVEZETŐ: PROF. DR. PAPP TEKLA

EGYETEMI TANÁR

SZEGED

2018

I. Az értekezés tárgya és a témaválasztás indokolása

A társasági jog olyan átfogó, tág kategória, amely több jogág részének tekinthető joganyagot ölel fel.¹ Alapvető polgári jogi meghatározottsága – tekintettel arra, hogy nem minősül önálló jogágnak, hanem a polgári jogon belüli önálló jogterületnek² - ellenére sem feleltethető meg teljes mértékben ezzel a jogággal. Nagymértékben meghatározzák a közjogi elemek, különösen a cégeljárási,³ valamint a pénzügyi jog⁴ vonatkozásában.

A polgári jog másik jogterületét képező öröklési jogra is jelentős közjogi behatás irányul, például a pénzügyi jog területére tartozó öröklési illeték, de még inkább a hagyatéki eljárás formájában azzal, hogy a magánjog öröklési anyagi jogi szabályokra gyakorolt dominanciája kétségszű.

Az öröklési jog a magyar polgári jogi kodifikációs tervezetek és az 1959. évi IV. törvény (rég. Ptk.) integráns részét képezte, nincs ez másképp a 2014. március 15-től hatályos Polgári Törvénykönyvben, a 2013. évi V. törvényben (Ptk.) sem. A jogterület legfontosabb kérdésköréi közé tartozik, hogy mely személyek, milyen arányban lesznek az örökhagyó egyetemes jogutódjai,⁵ milyen sorrendben (törvényes öröklés);⁶ el lehet-e térni a törvény által meghatározott szigorú sorrendtől; ha igen, ezt milyen módon és tartalommal teheti meg az örökhagyó.⁷ Végintézkedés esetében vannak-e olyan személyek, akik ennek ellenére a vagyon egy részére igényt tarthatnak;⁸ végül az örökösök, miután rájuk az örökhagyó vagyoni jellegű jogai és kötelezettségei egyaránt átszállnak,⁹ a kötelezettségeikért milyen módon és mértékben állnak helyt.¹⁰ Meglátásom szerint azért fontos az öröklési jog részletes szabályozottsága, hogy a tulajdoni viszonyok a lehető legáttekinthetőbbek lehessenek, továbbá annak érdekében is szükséges, hogy ezáltal elkerülhetővé váljon az egyes hagyatéki vagyonelemek uratlanná válása, és az ezzel okozott jogbizonytalanság.

¹ Papp Tekla (szerk.): Társasági jog. Lectum Kiadó, Szeged, 2011. 13. Az értekezésben a társasági jogi dogmatikai kérdések kidolgozásánál a hivatkozott munkát vettem alapul.

² Papp T. i.m. 15.

³ 2006. évi V. törvény a cégnyilvánosságról, a bírósági cégeljárásról és a végelszámolásról; 21/2006. (V. 18.) IM rendelet a cégbejegyzési eljárás és a cégnyilvántartás egyes kérdéseiről; 24/2006. (V. 18.) IM rendelet az elektronikus cégbejegyzési eljárás és cégnyilvántartás egyes kérdéseiről

⁴ 2000. évi C. törvény a számvitelről; 2007. évi LXXV. törvény a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről; 1996. évi LXXXI. törvény a társasági adóról és az osztalékadóról

⁵ Ptk. 7:1-7:9. §, 7:87-7:93. §

⁶ Ptk. 7:55-7:74. §

⁷ Ptk. 7:10-7:54. §

⁸ Ptk. 7:75-7:86. §

⁹ Ptk. 7:1. §

¹⁰ Ptk. 7:94-7:100. §

A társasági jog számos ponton kapcsolódik az öröklési joghoz, amelynek szabályait azonban egy az egyben nem tudjuk alkalmazni a társasági jog sajátos jogági jellege folytán, ugyanis „a társaságok természete nem viseli el, hogy öröklés útján, a felek akaratától függetlenül kényszerüljenek a társaság megmaradó tagjai olyan személlyel (az elhunyt tag jogutódjával) együttműködni, akivel az együttműködést nem kívánják.”¹¹ A részvénytársaságban a tagsági jogokat megtestesítő forgalomképes részvény átszállhat a jogutódra, ugyanakkor további kérdések relevánsak e társaság vonatkozásában is, míg a többi társasági formánál már nem ennyire egyszerű a megoldás.

Az értekezés kiindulópontjaként annak a kutatási kérdésnek, feltevésnek a megválaszolása szolgált, miszerint a társasági jog a pontosan körülírt, olykor a bírói gyakorlat által korrigált öröklési jogi szabályokat eltéríti, az ipso iure elven felépített magyar öröklési jogi szabályok teljes mértékben nem érvényesülhetnek abban az esetben, ha a hagyatékban társasági részesedés (közkereseti és betéti társaságoknál társasági részesedés, korlátolt felelősségű társaságok esetén üzletrész, míg részvénytársaságoknál részvény) lelhető fel. Az alapvetően személyegyesítő társaságokként besorolt közkereseti és betéti társaság esetében hasonló szabályok érvényesülnek, az eltérések a betéti társaságnál, a jellegadó ismérvként meghatározott két eltérő állású tag miatt jelentkeznek. Az öröklés ipso iure jellegét erősítve fogalmazták meg a Ptk.-ban a korlátolt felelősségű társaságokra, valamint a cégbejegyzés után létrejövő üzletrész öröklésére vonatkozó szabályokat, azonban teljes automatizmusról nem beszélhetünk itt sem, az alapvető öröklési jogi kérdések mellett további releváns problémák is kifejtésre kerülnek. A részvények, mint forgalomképes értékpapírok vonatkozásában a többi társasági típushoz hasonló kérdések nem vetődnek fel, az öröklési jog ipso iure jellege erősebben tud érvényesülni, bizonyos részvényfajták esetében azonban kérdések merülnek fel.

A téma aktualitását adja az, hogy a bírói gyakorlatban több alkalommal felmerült valamely résztémával kapcsolatos tényállás, amelyek megoldására elsősorban ugyan elegendő a törvényi szabályozás megfelelő értelmezése, de az ilyen esetek felsőbb szintű bíróságokra (ítélőtáblák, Kúria) jutása azt jelentheti, hogy a társasági részesedések örökölhetőségére irányuló alapvető szabályok még nem gyökereztek meg eléggé a jogi köztudatban.

¹¹ Kisfaludi András: Társasági tagsági jogok a hagyatékban. In: Magyar Jog 1991/3. 149.

II. Az értekezés felépítése

Az értekezés célja a társasági jog és az öröklési jog kapcsolódási pontjainak feltárása, jogtörténeti aspektusának bemutatása és osztrák jogi szempontú jog-összehasonlító elemzése. Ennek érdekében a dolgozat a jogtörténeti résszel kezdődik (2. rész), megfelelő alapozást nyújtva a téma szempontjából releváns, és a dolgozat későbbi részeiben is használt öröklési jogi alapfogalmak tisztázása után (3. rész) a munka gerincét adó 4. résznek. A fejezet a téma dinamikus és statikus vizsgálatát tartalmazza, amikben egyrészt kifejtésre kerül az, hogy a társaságok egyes létszakaszaiban a társaságra nézve milyen hatást gyakorol valamely tagjának halála (dinamikus szempont), illetve hogyan jelenik meg az elhunyt tag hagyatékában az (összefoglalóan) társasági részesedésnek nevezett vagyonelem (statikus szempont). A társaságok létszakaszának speciális eleme a származtatott alapítás elnevezéssel összefoglalható létszakasz, ami magában foglalja a társasági formaváltást (átalakulást), a társaságok egyesülését, valamint szétválását. Az egyes eljárási momentumok alatt meghalhat valamely tag, ennek az átalakulási (egyesülési, szétválási) eljárásra gyakorolt hatásait veszi górcső alá az 5. fejezet. A közös veszélyben elhunytak jogi szabályozásának alapvető koncepcióváltása került kodifikálásra a Ptk.-ban, az ilyen eseményben érintett volt társasági tag utáni jogutódlás rendezésére kíván megoldást nyújtani a 6. rész különféle – egyelőre hipotetikus – esetekre. A társasági jogon túlmutató személy- és vagyonegyesülések tagjainak halála esetére irányadó szabályokat, mintegy exkuzusként, de a teljes összkép kívánalmával foglalja magába a 7. fejezet. Öröklés révén, azaz az örökhagyó halálával száll át a társasági részesedés akkor is, ha az egy öröklési szerződés tárgya, eltérő azonban abban, hogy egyúttal átruházási jogcímnek is minősül az öröklési szerződés, az értekezés 8. része ezt a sajátosságot tárgyalja. A 9. rész a hagyatéki tartozások kielégítését elemzi a társasági jog tükrében, megvizsgálva azt, milyen módon kell helytállnia a tag örökösének jogelődje tartozásaiért, amit a 10. fejezetben az értekezés összefoglalása követ. A fejezetek tagolásából látszódik, hogy bizonyos részek egymással szorosabb, mások lazább kapcsolatban állnak, azonban nem szabad figyelmen kívül hagyni azt, hogy a kutatási célként kitűzött kapcsolódási pontok is mozaikszerűen, sporadikusan helyezkednek el jogunkban, erre figyelemmel nehéz a teljes koherencia megalkotása.

III. „Osztrák jogi fragmentumokkal”

Az értekezésbe beépítésre került a vonatkozó részeknél jogösszehasonlító céllal az osztrák jogi szabályozás töredékes, mintegy fragmentált formában. Az osztrák jog több ponton érintkezik a magyar joggal, sok hasonlóságot mutatnak egymással, ez a történelem folyamán létrejött kapcsolat révén alakult ki, később pedig a közös európai uniós tagság hatása. A jogrendszer választását indokolja még az, hogy az osztrák társasági jog is figyelemmel kísérte a német kereskedelmi jogi fejlődést, annak eredményeire is támaszkodott, továbbá a szintén közös kontinentális jogcsaládhoz való tartozás, a hasonló társadalmi igények, az, hogy az osztrák öröklési jogot is módosították több helyen a 2017 januárjától hatályos szabályozással. Mindezekre figyelemmel az osztrák jogi megoldások megfelelő mintaként szolgálhatnak a magyar jog számára. Az alapvető egyezések – mint például a mindkét jogrendszerben fellelhető gazdasági társasági formák – mellett, azzal, hogy az osztrák társasági jog a hatályos magyar jogban ismeretlen – és létre sem hozható¹² – típusokat is ismer, pl. a magyar társasági jogban nem került nevesítésre a GmbH & Co. KG-nak megfelelő formáció, a vonatkozó előírásokban fundamentális eltérések fedezhetők fel, ami különösen a személyegyesítő társaságoknál szembeötlő. Ezeknek elemzése osztrák jogirodalmi és joggyakorlati vizsgálatot vont maga után, amelyeknek magyar joggal való összehasonlítása hasznos eredményekkel szolgált. Az egyes osztrák társaságokra vonatkozó szabályozást – az 1988-tól kezdődő magyar jogi hagyományoktól eltérően – nem egy kódex tartalmazza, hanem több különálló törvény. Az osztrák közkereseti és betéti társaság az UGB-ben,¹³ a korlátolt felelősségű társaság a GmbHG-ben (*Gesetz vom 6. März 1906, über Gesellschaften mit beschränkter Haftung*), a részvénytársaság pedig az AG-ben (*Aktiengesetz*) került szabályozásra. A szabályok töredékes beépítését azok témához mért relevanciája indokolta.

IV. Az értekezés módszertana

A dolgozat megírása során a hagyományos jogelméleti módszerek kerültek alkalmazásra, az első részekben a leíró jelleg dominál, az öröklési jogi alapfogalmaknál a fellelhető kommentárok, szakcikk, illetve tankönyvek által használt kifejezések, definíciók

¹² Lásd a típuskényszer megfogalmazását Ptk. 3:1. § (4) bekezdésében és Ptk. 3:89. § (1) bekezdésében.

¹³ Az Unternehmensgesetzbuch 2007. január 1-jén lépett hatályba, az általa bevezetett újításokat kiválónan összefoglalja Szikora Veronika, lásd Szikora Veronika: Társasági jogi reform Ausztriában – vállalkozási törvény. In: Gazdaság és Jog 2008/12. 3-7.

lehetők fel, ugyanígy a jogtörténeti fejezetben a mai, illetve a korabeli irodalmi álláspontok, valamint a bírói gyakorlatot elemeztem, összevetettem azokat a releváns törvényekkel. Bár nem jogtörténeti, hanem hatályos joggal összefüggő témája van a dolgozatnak, azonban elengedhetetlennek tartottam a fejezetben leírtakat felvázolni a teljesebb kép érdekében, már csak azért is, mert a korábban hatályos jogszabályok, illetve az arra épülő joggyakorlat szervesen meghatározza a mai szemléletmódot is, gondolhatunk itt csupán az alapvető társasági típusokra. Az ezekben az években a joggyakorlatban felmerült esetek megfelelően alátámasztják, hogy a vizsgált kérdések akkor is aktuálisak voltak, sok döntés közzétételére sor is került, valamint mindezeket a döntéseket és a bennük felmerült kérdéseket neves jogtudósaink is vizsgálták hol kisebb, hol nagyobb terjedelemben. Az értekezés további részeiben ugyancsak beépítettem az odailleszkedő szakirodalmat amellet, hogy ezekben a fejezetekben markánsabban előtérbe lehetett helyezni a saját véleményt, a jogszabályok, de még inkább a joggyakorlat értelmezése által diktált problémák megoldási javaslatait. Így e részekben a nyelvtani, valamint a logikai jogszabály-értelmezés dominál. A közzétett bírói döntések jelzik a gyakorlat bizonytalanságait, illetve a bíróságok jogegységesítő törekvéseit, az azokban foglalt tényállások az egyes kérdések vizsgálatához megfelelő kiindulópontként, a bíróságok által tett megállapítások pedig hasznos adalékul szolgáltak az értekezés megírása folyamán, jelezve egyúttal azt, hogy habár elsősorban elméleti fejtegetéseket tartalmaz a dolgozat, de célként került kitűzésre a jogélet által felvetett kérdések tekintetében *de lege ferenda* javaslatként megoldási alternatíva nyújtása is.

Az értekezés tárgyához szorosan kapcsolódó társasági jogi szabályok elemzésére akképp került sor, hogy összehasonlítottam a 2006. évi Gt., valamint a Ptk. vonatkozó rendelkezéseit. Habár ezek több ponton hasonlítanak egymásra, ugyanakkor több esetben alapvető eltérések fedezhetők fel, ezek vizsgálatához pedig elengedhetetlen a korábbi szabályok ismerete. Tettem ezt azért is, mert a Ptké. értelmében a 2014. március 15-e előtt megnyílt hagyatékokra még a régi Ptk. szabályait kell figyelembe venni,¹⁴ a társasági jogi részesedésekre pedig a Gt. rendelkezéseit. A bírósági gyakorlatban, figyelembe véve a hagyatéki eljárásokra és a peres eljárásokra vonatkozó szabályokat, még előfordulhatnak olyan esetek, amikor még a régi Ptk. és a Gt. alkalmazására kell sort keríteni.

A vázoltaknak megfelelően a rendszerváltás utáni társasági jogi szabályozásból elsősorban a 2006. évi Gt., valamint a Ptk. rendelkezéseit vizsgáltam meg, a korábban hatályos gazdasági társaságokról szóló törvényeket (1988. évi VI. törvény és 1997. évi

¹⁴ 2013. évi CLXXVII. törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről (Ptké.) 57. § (1) bek.

CXLIV. törvény) csak annyiban, amennyiben valamilyen jelentősebb változás következett be a rendelkezésekben, illetve ha az eltérő szabályozás valamely elemzett jogesetből kiderül, esetleg annak lényegére ki is hatott.

Mindezekre tekintettel az értekezés forrásaiként a hatályos, valamint a jogtörténeti fejezetbe illeszkedő, továbbá a modern kori, de már nem hatályos jogszabályok elemzését, a bírói gyakorlatot, illetve a szakirodalmi álláspontokat tartom számon. Idesorolandó még az általam meghatározónak tartott osztrák jogi töredékek kapcsán a releváns osztrák jogszabályok áttekintése, a közzétett bírói gyakorlat, valamint a jogirodalmi álláspontok ismertetése. A dolgozatban a releváns pontoknál az Európai Unió öröklési jogi tárgyban megalkotott rendeletének szabályai is feldolgozásra kerülnek az egyes részművekhez illesztett rendelkezéseinek ismertetésével, valamint a fellelhető szakirodalmi elemzésekkel. E szabályok önálló fejezetben való szerepeltetése nem indokolt, tekintettel a munka egészéhez mért kisebb terjedelmére, valamint az absztraháció magasabb fokára való törekvésre.

V. A kutatási eredmények összefoglalása

Az értekezés kiindulópontjaként rögzített kutatási kérdés, amely szerint a társasági jog az elhunyt tag társasági részesedésének öröklése esetén eltéríti az öröklési jogot, álláspontom szerint megfelelően bizonyításra került.

V.1.

A személyegyesítő jelleget magán hordozó közkereseti és betéti társaság részesedésének megszerzése, ha az örökös taggá kíván válni, akként történhet, hogy megegyezik a társaság életben maradt tagjaival a belépésről, de ha nem akar belépni, úgy megszerezheti elődje részesedésének értékét megváltási igényként, az örökhagyó halála előtt keletkezett kötelezettségekért azonban helyt kell állnia az irányadó szabályoknak megfelelően. Az üzletrészek öröklése esetén kérdésként arra kell választ adni, hogy miután az örökös kéri az ügyvezetőtől a tagként való bejegyeztetését, már amennyiben kéri, van-e a társasági szerződésben az üzletrész megváltására feljogosított személy, és ha igen, akkor egyáltalán ő ezzel a joggal élni kíván-e. A Ptk. indoklásában¹⁵ és a szakirodalomban

¹⁵ T/7971. számú törvényjavaslat indoklása

megjelent álláspont¹⁶ szerint erősödött üzletrészek esetén azok öröklésének ipso iure jellege tekintettel arra, hogy az üzletrész átszállását már nem lehet kizárni a társasági szerződésben, álláspontom szerint „a tag halála esetén örököse... kérheti az ügyvezetőtől a tagjegyzékbe való bejegyzését” azt sugallja, az egyébként örökösnek minősülő személy nem köteles a korlátozott felelősségű társaság tagjává válni. Meglátásom szerint abban az esetben, ha nem kéri az örökös tagként való bejegyeztetését, először meg kell nézni a társasági szerződést, rendelkeztek-e abban az üzletrész megváltásáról. Ha igen, és az erre feljogosított személyek hajlandók a megváltásra, úgy biztosítva nekik ezt a jogot, megválthatják az üzletrészt kifizetve annak forgalmi értékét. Ha nincs meghatározva ilyen személy a társasági szerződésben, vagy nem kíván élni ezzel a jogával (ugyancsak kifejezett nyilatkozattal vagy nem nyilatkozik a Ptk.-ban meghatározott 30 napos jogvesztő határidő alatt), abban az esetben az üzletrészt bevonják, és annak értékét a társaság az örökös részére kifizeti. A megváltozott szabályozási módszer¹⁷ hatására felvetődik a kérdés az üzletrészen fennálló haszonélvezetek vonatkozásában a haszonélvezet szabályainak megfelelő értelmezése szükséges annak eldöntése vonatkozásában, mely tagsági jogok illetik meg a haszonélvezőt, és melyek az állagörököst. Az esetleges további, bekövetkező esetekre figyelemmel megfontolásra lenne érdemes a társasági részesedésen fennálló haszonélvezeti jog cégjegyzékbe való bejegyzésének lehetősége az üzletrészen fennálló zálogjog mintájára. A részvénytársaságoknál nem merülnek fel a részvények, mint a tagsági jogokat megtestesítő értékpapírok forgalomképes tulajdonsága folytán azok örökölhetőségének vonatkozásában a többi társasági típushoz képest ilyen szignifikáns kérdések, ugyanakkor a dolgozói részvények megszerzése problémákat vethet fel, amelyek megoldását már a törvény is tartalmazza, azonban azokat céljuknak megfelelően kell értelmezni. A cél e tekintetben pedig az, hogy dolgozói részvény ne állhasson huzamosabb ideig olyan személy tulajdonában, aki nem a részvénytársaság munkavállalója, illetve korábbi munkaviszonyára tekintettel az alapszabály biztosítja számára a dolgozói részvény megszerzésének lehetőségét, ugyanakkor annak törvény folytán bekövetkező ipso iure megszerzése esetén se essenek el annak ellenértékétől, miután ez a részvény is a hagyatékba tartozik.

¹⁶ Pázmándi Kinga: A korlátozott felelősségű társaság. In: Osztovits András (szerk.): A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény és a kapcsolódó jogszabályok nagykommentárja I. kötet, Opten Informatikai Kft., Budapest, 2014. 634.

¹⁷ 3:4. § (1)-(3) bek.

V.2.

A személyegyesítő társaságoknál a joggyakorlatban többször felmerült kérdés az, ha a halál folytán a törvényi minimum alá csökken a kkt. tagjainak száma, illetve a betéti társaságban nem lesz kültag vagy beltag, honnan kell számítani a társaság megszűnésére, illetve nevezhető akár megmentésére előírt hathónapos határidőt. Hiába tartalmazták ezt pontosan a korábbi gazdasági társaságokra irányadó törvények (ugyan a korábbiakhoz képest már megemelt határidővel), illetve szerepel jelenleg is a Ptk.-ban, több közzétett eseti döntés a feleknek e jogszabályi hellyel összefüggő nem megfelelő értelmezéséről tett tanúbizonyságot. Még fajsúlyosabb volt a kérdés, amikor még nem került beiktatásra a határidő jogvesztő jellege, igazolási kérelemmel szerettek volna élni, holott erre a bíróságok álláspontja alapján nem kerülhetett sor, és ezt az újabb törvények már tartalmazzák. A döntésekben foglalt jogértelmezési problémák hatására *de lege ferenda* javaslatként fogalmaztam meg azt, miszerint ne a haláltól, hanem a hagyaték közhitelű és végleges átadásától kelljen számítani a társaság megszűnésére irányuló jogvesztő határidőt, amellyel orvosolni lehetne ezeket a félreértelmezéseket.¹⁸ Meglátásom szerint helyes az a jogalkotói álláspont, miszerint a közkereseti társaságok valóban csak rövid, átmeneti időre lehessenek egyszemélyes társaságok, a betéti társaságoknál pedig az egyik tagi pozíció kiüresedhessen, ugyanakkor ezt az ismérvet haladéktalanul fel kell tüntetni a cégjegyzékben is a közhitelesség érdekében és azért, hogy a cégjegyzékbe betekintő személyek megismerhessék a társaság valóságnak megfelelő állapotát.

Betéti társaságok esetén lenne az megvalósítható, mintegy a kkt.-k alóli speciális kivételként, miszerint ha egyetlen kültagja volt a betéti társaságnak, és ennek halála folytán ez a jogi pozíció kiüresedik, mégis egynél több beltag marad, akkor automatikusan közkereseti társasággá alakuljon a betéti társaság, aminek megalapozottságát a jogtörténeti előzményként említendő kereskedelmi kódex, az 1875. évi XXXVII. törvénycikk idevágó szabályozásában¹⁹ látom. A helytállásra vonatkozó szabályozás alapján megjegyezhető, hogy egyfajta közkereseti társaság áll fenn a betéti társaság több beltagja között akkor is, ha ma ezt a törvény explicite nem is jelenti ki. Ha azt a megoldást választjuk, miszerint a tagsági jogviszony megszűnésénél fogva nem marad kültag egy betéti társaságban, de továbbra is lesznek beltagok, akkor a hathónapos jogvesztő határidő leteltével, ha nem jelentettek be új tagot a kültagi pozícióra, vagy ők nem jelentették be közkereseti társaságként való folytatást,

¹⁸ Hasonló állásponton van Gál Judit, valamint Molnos Dániel és Szabó Imre Gergely. Gál Judit: A társasági vagyonrész öröklése. In: Céghírnök 2002/3. 6.,; Molnos Dániel – Szabó Imre Gergely: Az elhunyt tag esete I. In: Céghírnök 2015/9. 9-11.

¹⁹ 1875. évi XXXVII. tc. 125. § (2) bek.

akkor ex lege átalakul a betéti társaság közkereseti társasággá. Így a betéti társaság, miután legalább két tagja lesz, megmaradhat annak ellenére, hogy a társaság formája megváltozik. A megoldás lehetséges folytatása az, hogy nem kell automatikusan módosítani a társasági szerződést csak emiatt, hanem azt elegendő akkor, ha később egyéb okból annak módosítására van szükség.

V.3.

A társasági jog jogtörténeti vizsgálata alapján megállapítható, hogy az öröklési joggal fennálló kapcsolata nem csupán a modern magyar jogban, hanem már azt megelőzően is felfedezhető. Már a kereskedelmi társaságok első magyar kodifikálásakor, 1840-ben is felismerték, hogy nem csupán a felek akaratából, a felektől független külső tényezők vagy a társaság veszteséges működése alapján megszűnik egy alapvetően a tagokra, illetve a tagok személyes együttműködésére alapuló társaság, hanem annak egy tagjának a halála miatt is. Ennek szabályozására megfelelő módot biztosítottak: alapvetően a felek megállapodására bízták a helyzet rendezését, míg a megállapodás hiánya esetére a törvénybeli jogkövetkezmények érvényesültek. A tőkeegyesítő jellegű társaságoknál ilyenre nem találunk példát.

Az 1875-ös kereskedelmi kódex már sokkal részletesebben szabályozta a kereskedelmi társaságokat, e körben már az öröklési jogot is érintette. A szabályozás indokoltságát bizonyítja a bírói gyakorlatban felmerült jogesetek nagy száma. Abból kell kiindulni, hogy adott kereskedelmi társaság erősen személyegyesítő jelleget viselt-e magán, ahogy az a közkereseti és a betéti társaságnál is, vagy a tőkeegyesítő jegyek voltak erősebbek, amint az a részvénytársaságnál és a korlátolt felelősségű társaságnál már akkor is megfigyelhető volt. A személyegyesítő jelleg domináns volt, ami szerint a mai főszabállyal ellentétben, a társaság megszűnt valamely tag halálával, kivétel, ha a társasági szerződésben már előre ettől eltérően rendelkeztek, míg a tőkeegyesítő társaságoknál a tag halála nem jelentette a társaság megszűnését, legfeljebb a részesedés örökösre való átszállásáról rendelkezhetek másképp.

V.4.

Megállapítható, hogy a gazdasági társaságok származtatott alapításának mindegyik eseténél (átalakulás, egyesülés, szétválás) relevanciával bír valamely társaság tagjának halála, adott esetben magának az eljárásnak a végét is jelentheti. A tag halála egyben a jogviszonyának megszűnését jelenti, ezen átfogó kategóriának az átalakulás folyamatára gyakorolt hatásáról a jogalkotónak érdemes szabályt alkotnia. Álláspontom szerint abban az

esetben, ha az átalakulási (egyesülési, szétválási) eljárás bármely szakasza alatt (egészen a cégbírósági bejegyzésig) megszűnik a tagsági jogviszony, és abban jogutódlás várható (pl. társasági részesedés átruházása, öröklés) célszerű lenne a Ctv.-ben megadni a társaságnak azt a lehetőséget, hogy – bizonyos körülmények, így például valamely tag halálának bekövetkeztekor – az eljárást a társaság felfüggeszthesse, azért, hogy a jogutód nyilatkozatának megfelelően folytathassák vagy befejezhessék az eljárást. A jogutód nyilatkozatát pedig akkor lehetne elfogadni, amennyiben az teljes hatályú hagyatékátadó végzésen, öröklési perben hozott jogerős ítéleten alapul, de legalábbis örökös minőségének igazolására öröklési bizonyítványt kell tőle megkövetelni.

V.5.

A közös veszélyben elhunytak esetére felállított vélelem a hasonló szerencsétlenségekben elhunyt személyek utáni öröklést megkönnyíti, de csak akkor, ha a törvényi szabályozást megfelelően értelmezik a jogalkalmazók, szem előtt tartva annak célját. Ez a cél pedig a közös veszélyben elhunytak utáni öröklés lehető legigazságosabb rendezése, valamint az egymásba fonódó hagyatéki eljárások nehézségeinek elhárítása és a jogutódlás megállapításának meggyorsítása²⁰ volt. A lehető legigazságosabb rendezés azt jelenti, hogy a vagyon eredete szempontjából annak a családnak kell visszajuttatni a hagyatékot, illetve annak meghatározott elemeit, amelyiktől az származott (lásd erre példaként az ági öröklési szabályokat), tehát azt, hogy ne idegenek kapják meg a családi vagyont (feltéve, hogy az öröklés nem végintézkedés útján alapján történt). Az ilyen megoldással tehát elkerülhető az olyan igazságtalannak minősíthető eredmény, ami szerint a halálesetek véletlenszerű, gyors egymás utáni, nehezen megállapítható sorrendben történő bekövetkezésétől függően szintén rövid idő alatt kerüljön az örökhagyó vagyona az őt éppen csak túlélő örökösének családjához.²¹

A jogirodalomban megjelent egyes álláspontok arról tanúskodnak, hogy a törvénybeli megfogalmazás nyomán maradnak olyan értelmezési kérdések, amelyeknek a megválaszolása a bírói gyakorlatra hárul. A nemzetközi példák jó iránytűnek minősültek abból a szempontból, hogy megmutassák, a helyzet kezelésére nincsen egyedüli helyes megoldás, ezeknek kialakulásában hatása lehet a megelőző történeti példáknak is.

²⁰ Pusztahelyi Réka: Az öröklésből való kiesés. In: Barzó Tímea – Juhász Ágnes – Pusztahelyi Réka – Sági Edit: Öröklési jog, Novotni Alapítvány, Miskolc, 2016. 15.

²¹ Fábán Ferenc: 77. Az öröklés általános szabályai, kiesés az öröklésből, érdemtelenység, lemondás az öröklésről. In: Sándor István (szerk.): Polgári jog III. Az öröklési jog, a családi jog – Jogi szakvizsga könyvek, Patrocinium Kiadó, Budapest, 2015. 15.

A közös veszélyben elhunytak egymás utáni öröklésére vonatkozó vélelem társasági jogi szempontból releváns megnyilvánulása kapcsán elmondható: nem minden esetben képes orvosolni a kialakuló – egyelőre hipotetikus – helyzeteket, mert azokat nagymértékben befolyásolják a társasági jog Polgári Törvénykönyvön belüli, de még jobban a kódexen kívüli szabályai.

V.6.

A speciális társulások néven összefoglalt személy- és vagyonegyesülések különféle szempontok alapján (jogalanyiség; tevékenység, cél; létszám; vagyon) csoportosíthatóak, bennük a társaság sajátosságaihoz illeszkedő szabályok kerültek megalkotásra, ennek hiányában ezeket a különlegességeket a szóba jöhető lehetőségek alapul vételével lehet feloldani. E társulások öröklési jogi szempontból történő megközelítése sajátos összképet nyújt, amely nem csupán abból ered, hogy egymáshoz képest különféle típusok kerültek tárgyalásra a vonatkozó fejezetben. Konzekvenciaként levonható, hogy a személyegyesítő gazdasági társaságokhoz hasonlóan azokban a társulásokban, ahol valamely kiemelt csoportosítási jellemző alapján a társulásban közreműködő személy kiléte fontos, példának okáért szakmai képzettség miatt, ott ennek a személynek halála utáni speciális társaságbeli jogutódlás is kötöttebb. Ha egyáltalán az örökösök a társaságban jogutóddá is válhatnak, akkor az is inkább társaságbeli új pozíció létrejövetelét eredményezi, mintsem az örökhagyó jogviszonyának szerves folytatását jelenti, lásd például a polgári jogi társaságot. Ahol viszont a társaság megkülönböztető ismérvét egy, a személyeken kívüli tényező alapozza meg, ott a jogutódlás is kevésbé kötött, ilyen pl. az erdőbirtokossági társulat.

Az idesorolt családi társaság is különleges képződmény, valóban csak a tagság összetétele miatt kerül megkülönböztetésre, azonban az igényli az egyik választ, egy család mely tagjai részvétele esetén beszélhetünk családi vállalkozásról, egymáshoz felmenői-leszármazói kapcsolatban álló személyek, ki kell-e terjeszteni a Ptk. 8:1. § (1) bekezdésének 2. pontja szerinti hozzátartozókon kívüli személyekre, amely személyeket egyébként a köznyelv még családtagoknak titulál. Több eseti döntésben megjelent már a kifejezés használata, általában, mint a tényállás elején szereplő információ, az indokolásban azonban nem kerül bővebb kifejtésre a fogalom, és a jogesetben szereplő cég tagjainak egymáshoz fűződő rokoni szálaira sem derül feltétlenül fény. A velük kapcsolatos másik gócpont a jogutódlás kérdése, ahogy azzal az osztrák jogirodalom, a magyarhoz képest mindenképpen meglepően sokat foglalkozik. Az e helyen részletesen, illetve az értekezés egyes helyein érintőlegesen számba vett osztrák fragmentumok a jog-összehasonlító jellegén túl azt is

hivatottak szolgálni, hogy egy jogcsaládba sorolt, egymással ráadásul szomszédos országok jogában, több évszázados történelmi kapcsolódás ellenére vannak olyan területek, amelyeknek ugyanazon kihívásaira, jelen esetben egy társasági tag halála utáni vagyoni viszonyok elrendezése mennyire más felelet adása lehet. Amennyiben meg kívánnánk adni a családi vállalkozás fogalmát, úgy ennek a fogalomnak mindenféleképpen elemévé kellene tenni a családi jelző meghatározását, hogy az előbbi kérdésre választ adva, itt nem csupán a Ptk. 8:1. § (1) bekezdésének 2. pontja szerinti hozzátartozók közötti társulás képezhetné az ilyen jellegű minőség odaítélését, hanem azon személyek között, akik rokonok a Ptk. 4:96. § alapján. A kiterjedt családi kapcsolatok feltérképezhetetlenségének érdekében ezt a kört a törvényes öröklésre jogosultak körére lenne célszerű szorítani. A vállalkozás fogalmi elem helyett, miután a vállalkozás a fogyasztói szerződésekhez kapcsolódó terminus technicus – a cég kifejezés használatát tartom megfelelőnek. Ez már csak azért sem okozhat fogalmi diszkrepanciát, mert az osztrák minta kitételei alapján – amiknek átvétele támogatandó – a cégek azok a jogi formák, amely formákban az ilyen jellegű társulásoknak létjogosultsággal rendelkeznek, ahol – ugyan nem teljes, de tolerálható mértékben, az adott cég sajátosságait teljes mértékig tiszteletben tartva – a vagyongyarapítás mellett a személyes közreműködésnek is helye lehet. A cég kifejezés azért is megfelelő, mert nem látom annak akadályát, hogy családi cégek feltétlen csak gazdasági társaságok lehetnének. Mindezeknek a külön jegyeknek a társasági pozíciók öröklésére is kihatással van: az adott cég sajátosságaira figyelemmel, amennyiben van neki öröklésbeli specialitása, és nem kizárt a jogutódlás lehetősége, úgy ebben az adott társaság tagjai törvény erejénél fogva elsőbbséget élveznének, még ha egyébként törvényes öröklés alkalmával csak egy olyan parentélában foglalnának helyet, amelynek a tagjai nem örökölnék; ezzel is eltérítve a cégbeli részesedésen kívüli vagyontárgyakra irányadó öröklési jogi szabályokat. A fogalom jogszabályi szintű megalkotásának akkor van értelme, ha ahhoz további joghatás is fűződne, ilyen egyrészt a speciális jogutódlás bevezetése, valamint például adókedvezmény meghatározása.

V.7.

Az öröklési szerződés egyszerre magán viseli a tartási, illetve életjáradéki szerződések, valamint a végrendeletek stílusjegyeit, amelynek tárgya lehet az üzletrész, a részvény, stb. az öröklés és az átruházás határán elhelyezkedő jogintézmény, ezért mindkét terület szabályozását figyelembe kell venni. Ezek a szerződések alkalmasak arra, hogy a szerződéskötéshez viszonyítva változatlan körülmények fennállta esetére egyrészt biztosítsák a társasági részesedésben való jogutódlást, másrészt a leendő örökhagyó ellátásbeli

igényeinek kielégítését. Az öröklési szerződések alkalmazásánál először mindig meg kell nézni a létesítő okiratot, hogy korlátozza-e vagy kizárja a részesedésszerzést ezen a jogcímen, ha lehetővé teszi, minden további nélkül köthetők ilyen szerződések, ha nem teszi lehetővé, vagy más utat keres az igények kielégítésére és a társasági részesedésének átörökítésére, vagy a társasági szerződést módosítja a legfőbb szerv. Ezzel a jogintézménnyel megfelelő felkészülési lehetőség áll rendelkezésre a társaságbeli pozícióbeli jogutódlás biztosítására.

V.8.

A hagyatéki tartozásokért való felelősség kérdésével a szakirodalom és a bírói gyakorlat is sokat foglalkozott, tekintettel annak az öröklési jogon belül betöltött fontos szerepére. E körben viszonylag tisztázott, alaposan kimunkált rendelkezések vannak a törvénykönyvben, amely már a vonatkozó bírói gyakorlatot is beemelte a jogszabályi rendelkezések közé. Ennek ellenére az élet hozhat olyan szituációkat – például egy, a magyar jogtól idegen, speciális jogintézmény vagy például társasági jogi megoldás átvétele, amelynek öröklési jogi kihatása is van – amelyek a szabályok újabb értelmezésére szorítják a jogalkalmazót.

Habár a társasági jog alapvetően a társaság tagjaitól elkülönülő gazdasági társaságok alapítását, működését és megszűnését szabályozza, nem hagyhatóak figyelmen kívül azok a rendelkezések, amelyek a társaság elhalt tagja vonatkozásában szabályokat tartalmaznak. Ezek alkalmazása nem volna lehetséges a vonatkozó öröklési jogi szabályok ismerete nélkül. A megállapítás a másik irányban is igaz: a társasági jogi részesedéssel bíró örökhagyó utáni öröklés rendezése nemcsak a Ptk. öröklési jogot tartalmazó Hetedik Könyvét igényli, hanem figyelemmel kell lenni a speciális szabályokra is. Az egyik ilyen kérdéskör a hagyatéki tartozások kielégítése.

V.9.

Az öröklési rendeletnek megfelelő szabályozás jogrendszerünkbe való beépítését, a már jelzetteknek megfelelően, a rendeletnek hazánkra is kötelező jellege indokolta. Megalkotásának szükségességére a preambulum adja meg a választ, mivel tekintettel kell lenni az egyre gyakoribb, határokon átnyúló öröklési elemet tartalmazó jogviszonyokra, ráadásul ezek a hagyatékok egyre nagyobb értéket képviselnek. A jogszabály e jogviszonyok lehető legteljesebb spektrumát igyekszik lefedni, ami kollíziós és nemzetközi polgári eljárásjogi szempontból csak lehetséges, egyúttal próbált figyelemmel lenni a tagállamok jogaiban előforduló minden, egymáshoz képest rendkívül eltérő jellegű, öröklési jogi szempontból szóba jövő lehetséges helyzetre, ebből került kiemelésre néhány momentum, ami megítélésem szerint a magyar öröklési jog vonatkozásában is szerephez juthat. Az öröklési

rendelet alapján véve nem sok változást hozott a magyar jogéletbe, a magyar szabályozás megfelel az európai követelményeknek. Ez betudható annak is, hogy az öröklési rendelet végleges szövege már elkészült a Ptk. kodifikációs munkálatai alatt, így azt figyelembe vették. A rendeletnek való teljes körű megfelelés érdekében szükségessé vált bizonyos, javarészt eljárási szabályok megalkotása, amelyekre sor is került. Habár a rendelet tárgyi hatálya nem tér ki bizonyos társasági jogi kérdésekre, még akkor sem, ha az egyébként az öröklés szempontjából relevanciával is bírna, a rendelet hatálya alól kizáró szabályok vizsgálata szükséges e szabályok terjedelmének a meghatározásához, erre tettem kísérletet.

V.10.

Az osztrák társasági jogi megoldások részben megegyeznek a magyar szabályozással, részben azoktól gyökeresen eltérnek. A társasági jog mellett az öröklési jog egyik alapvető tétele is más, mint ami a magyar jogban van: nevezetesen – az egyébként a magyar társasági részesedések öröklési jogi szabályaihoz jobban illeszkedő – additionalis öröklés, amellyel külön elfogadó nyilatkozat szükséges az örökléshez, és nem beszélhetünk örökösökről addig, míg ilyen nyilatkozatot nem tettek, csupán öröklésre felhívható személyekről. A már említett egyezéseken túlmenően jelentős különbséggént fedezhető fel az, miszerint az UGB által szabályozott közkereseti társaságoknál bármely tag, a betéti társaságoknál pedig valamely beltág halálával automatikusan megszűnik a társaság. A társasági szerződésben előre kell rendelkezni arról, amennyiben a tagok ezt a jogkövetkezményt nem szeretnék, erre pedig a jogirodalomban különféle alternatívákat nyújtó szerződéses kikötéseket (folytatási, utódlási, kvalifikált utódlási és belépési klauzula) alakítottak ki, amelyek a gyakorlatban is használatosak. A társasági részesedések örökölhetősége vonatkozásában ugyanezek a szerződéses feltételek lesznek irányadóak.

Az osztrák tőkeegyesítő társaságoknál az üzletrész és a részvény alapvetően örökölhető. A GmbHG 76. §-a lakonikusan kijelenti, hogy az üzletrészek örökölhetőek, tehát a tag halálával nem szűnik meg az üzletrész. Az üzletrész jogutódlását társasági szerződésbeli szabályozás útján a személyegyesítő társaságokhoz képest általánosságban nem lehet kizárni vagy korlátozni, viszont a társasági szerződésben megjelölhetnek olyan személyeket, akik megválthatják az üzletrészt. A részvények is örökölhetőek, itt azonban az alapszabályban nem rendelkezhetnek megváltásról, egy ilyen jellegű kitételre viszont szindikátusi szerződésben sor kerülhet.

A származtatott alapítás osztrák társasági jogi szabályai több jogszabályban lelhetőek fel a magyar rendszerhez hasonlóan, meglátásom szerint azonban az eljárási mozzanatok nem

annyira részletesek, és a tag halálának jogkövetkezményei sem jelennek meg a magyarhoz viszonyított mértékben.

Az állam az osztrák öröklési jogban is sajátos pozíciót foglal el: csak akkor sajátíthatja el a hagyatékot, ha nincs más öröklésre jogosult és senki más nem akarja azt megszerezni, azaz az állam nem válik örökössé a magyar joggal ellentétben. Ez azt jelenti, hogy nem lesz erre kötelezett, valamint a bizonyos elemeiben eltérő társasági jogi szabályozása miatt kisebb a valószínűsége annak, hogy az osztrák állam társasági részesedést szerezzen valamely tag halála folytán.

Az osztrák jog alapján az öröklési szerződés házassági szerződésnek minősül,²² ami a végrendeletekkel ellentétben egyoldalúan nem vonható vissza, közös megegyezéssel szüntethető meg, olyan jogügylet az örökhagyó és az örökös között, amivel a megállapodás szerint az örököst felhívják öröklésre, amennyiben túléli az örökhagyót.²³ Az öröklési szerződés jogintézményének vonatkozásában a magyar és az osztrák jog között lényeges eltérés tapasztalható. A magyar jog minimális alanyi korlátozásán túlmenően (nem tehet minden személy az általa megkívánt formában végrendeletet) bárki szabadon köthet egymással ilyen szerződést, az osztrák jog ehhez képest csak a házastársak számára engedélyezi ezt.²⁴ Továbbá nem is jelenik meg benne a magyar jogban megfigyelhető tartási-életjáradéki jelleg sem. Az eltérő öröklési jogi alapokra figyelemmel nem képes ugyanolyan szerepet betölteni a magyar joghoz képest.

Az értekezés témájához kapcsolódó, megjelent publikációk:

1. „Gondolatok az üzletrész örökléséről.” In: Debreceni Jogi Műhely 2014. évi (XI. évfolyam) 1–2. szám (2014. június 30.)
2. „A társasági jog és az öröklési jog kapcsolatáról a közkereseti és a betéti társaságok kapcsán I.” In: Céghírnök 2014/10. 13-14.
3. „A társasági jog és az öröklési jog kapcsolatáról a közkereseti és a betéti társaságok kapcsán II.” In: Céghírnök 2014/11. 12-14.
4. „A társasági jog és az öröklési jog kapcsolatáról a közkereseti és a betéti társaságok kapcsán III.” In: Céghírnök 2014/12. 12-14.
5. „A társasági jog és az öröklési jog kapcsolatáról a közkereseti és a betéti társaságok kapcsán IV.” In: Céghírnök 2015/1. 5-7.

²² Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch (ABGB) 1217. §

²³ Apathy, Peter: Erbrecht. In: Riedler, Andreas (szerk.): Zivilrecht VII, 5. átdolgozott kiadás, LexisNexis Verlag, Wien, 2015. 127.

²⁴ ABGB 1249. §

6. „A közös veszélyben elhunyt jogi szabályozásáról társasági jogi problémafelvetésekkel.” In: Forum Acta Jur. et Pol. IV. évf. 2. szám, Szeged 2014 [2015] 97-107.
7. „Some fragments of the Succession Regulation.” In: European Legal Studies and Research: International Conference of PhD Students in Law, Universul Juridic, Bukarest, 2015. 77-83.
8. „Derivative foundation of companies, with outlook of legal effects of the member’s death regarding these procedures.” In: European Legal Studies and Research: International Conference of PhD Students in Law, Universul Juridic, Bukarest, 2016. 135-142.
9. „A hagyatéki tartozásokért való felelősség társasági jogi kitekintéssel.” In: Juhász Ágnes (szerk.): Miskolci konferenciák 2015 – Az új Ptk. öröklési jogi szabályai (Tapasztalatok és kritikák – tanulmánykötet), Novotni Alapítvány, Miskolc, 2016. 29-46.
10. „Speciális társaságok öröklési jogi vonatkozásai.” In: P. Szabó Béla – Szemesi Sándor (szerk.): Profectus In Litteris VIII. – Előadások a 13. debreceni állami- és jogtudományi doktorandusz-konferencián 2016. május 27., Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Debrecen, 2016. 75-82.
11. Nagy Barna Krisztina – Dúl János: „Az öröklési szerződés szindikátusi szerződéskénti alkalmazhatósága a társasági jogban, mint népességmegtartó tényező.” In: Államtudományi Műhelytanulmányok - Magyar Tudomány Napja a Délvidéken 2016 2017/19. 83-105.
12. „A közös veszélyben elhunyt társasági tagok utáni jogutódlás rendezése.” In: Jogelméleti Szemle 2017/3. 38-50.
13. „About the Succession Regulation, with a view on company law issues in connection with the Regulation.” In: Csehi Zoltán (szerk.): Magyar kereskedelmi jogi évkönyv [Ungarisches Jahrbuch für Handelsrecht] [Annales hongroises du droit commercial]. 4. kötet. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2017. 83-94.
14. „Az öröklési jog megjelenése az egyes gazdasági társaságoknál, kitekintéssel az államra, mint örökösre.” In: Államtudományi Műhelytanulmányok 2017/15. 1-14.
15. „Származtatott alapítás – származékos tulajdonszerzés.” In: Opuscula Civilia 2017/4. 1-16.

Az értekezés témájához kapcsolódó, megjelenés alatt álló publikációk:

1. „Öröklési jog és társasági jog a Fővárosi Ítéltábla 10. Cgf. 43. 511/2009/2. ítélete kapcsán.” In: Polgári Jog

UNIVERSITY OF SZEGED
FACULTY OF LAW AND POLITICAL SCIENCES
DOCTORAL SCHOOL

JÁNOS DÚL

**THE COMMON POINTS OF COMPANY LAW AND INHERITANCE LAW WITH
FRAGMENTS FROM AUSTRIAN LAW**

DOCTORAL DISSERTATION

THESES

SUPERVISOR: PROF. DR. TEKLA PAPP

PROFESSOR OF LAW

SZEGED

2018

I. The subject matter of the dissertation and reasons of choice

Company law is a broad and comprehensive category that consists of legal rules those can be considered as parts of several fields of law.²⁵ This field of law is substantively determined by civil law, because company law is not considered as an independent area of law but it is field of law of civil law²⁶ although it is not completely identified as civil law. It is specified by feature of public law, especially in registration procedures²⁷ and financial law.²⁸

Another field of law of civil law is inheritance law; public law has a significant impact on it, for example inheritance tax (the details can be found in financial law) and probate action, yet we cannot deny that private law has the most important effect on inheritance substantive law.

Inheritance law was a truly essential part of the earlier Hungarian codification bills and the previous effective Civil Code (Act IV of 1959), the situation is same in case of Civil Code (hereinafter referred as CC, Act V of 2013, came into force on 15th March 2014). The most important questions of this field of law are the following: who and what portions can get the deceased person's assets as universal successors,²⁹ in what sequence (transfer through intestate succession);³⁰ testators can vary the strict sequence dictated by law, if yes, in what form and content they can do this (transfer under a disposition of property upon death).³¹ If there is a testamentary disposition, whether there are restrictions on disposition, so there are persons who are entitled to reserved share;³² since the heirs acquire the bequest – not only the right but also the obligations³³ - the law regulates the liability for the debts under the succession.³⁴ For reserved share must be taken into consideration the rules of the lapse which can be founded in law of contracts,³⁵ but the placement into the Book Seven, Law of Succession is much more reasonable, because we can find in this book who a heir can be, what kind of formal and material accessories are needed for a testament, with which the law

²⁵ Tekla Papp (ed.): Társasági jog (Company law). Lectum Kiadó, Szeged, 2011. 13. p. This book was used as source of discussing dogmatic issues of company law.

²⁶ Papp (ed.) op. cit. 15. p.

²⁷ Act V of 2006 on Public Company Information, Company Registration and Winding-up Proceedings

²⁸ Act C of 2000 on accountancy, Act LXXXI of 1996 on corporate tax and tax on dividend

²⁹ CC § 7:1-7:9., § 7:87-7:93.

³⁰ CC § 7:55-7:74.

³¹ CC § 7:10-7:54.

³² CC § 7:75-7:86.

³³ CC § 7:1.

³⁴ CC § 7:94-7:100.

³⁵ CC § 6:21. to 6:25.; György Wellmann (ed.): Az új Ptk. magyarázata (The explanation of the new Civil Code) I/VI. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2013. 244. p.

can be “bypassed”.³⁶ In spite of an existent, valid, effective testament defined members of the legator’s family gain minimum amount of the fortune and this entitled person to reserved share is actually a creditor of an estate, too. All in all, one of the main questions of inheritance law after determination of beneficiaries is that how the rights and disciplines are transferring to the mentioned persons.

Company law has a lot of common points with inheritance law, but rules of inheritance law cannot be taken into consideration fully in case of shares in companies because of the mentioned special nature of company law. “Features of companies cannot stand that the living members should have to co-operate with such members (with the heirs of deceased person who was also a member), with whom they do not want to co-operate.”³⁷

The main question of this doctoral dissertation is to examine whether company law distracts the accurately determined rules of inheritance law – which are sometimes corrected by court – so that the Hungarian rules of inheritance law based on *ipso iure* theory cannot prevail fully if there is participation in one of the companies (member’s capital contribution in general partnerships and in limited partnerships, business shares in limited liability companies, securities in private limited companies) in the bequest. So the main research field was to examine the common points of company law and inheritance law from the aspect of transfer of companies’ shares, also which regulation of these areas of law is dominant.

Companies, which have a stronger partnership feature that means it is really important for the company and for its members who the other members are, have almost the same regulation on connection with this topic. The only difference between them is because at limited partnerships there is the so-called limited partner whose responsibility for the debts of company is unlike the other member (the general partner) and this difference means a smaller distinction. The codification body wanted to strengthen the *ipso iure* feature of inheritance of business shares in limited liability companies although after a closer examining of the relevant regulation, we cannot talk absolute automation and there are also another problems arising from these rules, for example jointly held partnership shares, division of a business share, beneficial ownership on business shares. Securities are freely transferable, so the inheritance of these properties does not have so many questions as we saw at the other forms of companies, the mentioned *ipso iure* feature is much stronger, on the other hand there are certain types of shares those have some issues.

³⁶ Lajos Vékás (ed.): *A Polgári Törvénykönyv magyarázatokkal* (The Civil Code with explanations). Wolters Kluwer Kft., Budapest, 2013. 1022. p.

³⁷ András Kisfaludi: *Társasági tagsági jogok a hagyatékban* (Membership rights in legacy). In: *Magyar Jog* No. 3. (1991) 149. p.

The actuality of this topic is given by the courts, because recently there are several cases in connection with inheritance of different shares in companies; to solve these cases it is almost enough to interpret the rules can be found in acts on business associations and nowadays in Civil Code. In my opinion the fact that these cases were appealed and the proceeding courts (regional court of appeals and Supreme Court/Curia of Hungary) found them appropriate to publish these in judicial reviews means the basic regulation is not known properly and they have to help. Another reason for writing this dissertation was the fact that in Hungarian legal literature there is no such a work which goal is to summarize the aspects of this topic. It cannot be denied that there are several studies in connection with this, but this kind of summarizing do not exist.

II. The structure of the dissertation

The aim of the dissertation is to present the common points of company law and inheritance law and the basic relevant aspects in legal history and to analyse the current rules with a view on Austrian company law. Because of these goals I start with the bases in legal history (Chapter 2) to give proper starting points after presenting the necessary definitions and legal institutions of inheritance law in Chapter 3 for the main and the most important chapter. This Chapter 4 consists of two aspects of the topic: the so-called dynamic and static approach. This dynamic approach means the effects those have influence on the existence of company because of a member's death, however the static approach means how the different shares in companies (partnership participations in general partnerships and limited partnerships, business shares in limited liability companies, securities in private limited companies) are present in bequest. Special section of existence of companies is the so-called derivative foundation meaning transformation, merger and demerger of companies. During these interesting procedures one of the members of companies may die; this death may take some effects on the procedure; these effects are in Chapter 5. The regulation of inheritance of persons who die in a common accident (or in a common disaster) is completely modified as these rules were in the previous Civil Code (Act IV of 1959). There could be also members of each company who dies in this kind of disaster; this issue is examined in Chapter 6. There is a special kind of excursion in Chapter 7; this is about some special associations, some of them have more personal feature, in some of them the property is more important, the only common feature in these kind of associations they are not be considered as business associations (companies). Members of these associations may also die, this legal state is analysed in this Chapter 7. Upon the deceased person's death are inherited the shares, if there is a contract of

inheritance, so shares are the objects of this kind of contracts, the difference is this contract is also a transfer. This special feature appears in Chapter 8. The rules of liability for the debts under the succession are in Chapter 9, it also presents the appearance of this regulation in company law. Chapter 10 is the summary of the dissertation. One can see that some chapters of this structure have stronger link with each other, some of them do not have, this is because the common points (which mapping is the aim) are sporadically in our law, and it is hard to find a coherent solution.

III. “With fragments from Austrian law”

Austrian law have a lot of common points with Hungarian law, there are a lot of similarities. These similarities have more reasons: one of them the partially common history (especially from 1526 to 1918), another reason the membership of both countries in European Union. My choice regarding this law system was also because Austrian company law/commercial law paid attention to the improvement of German commercial law, Austrian law has some regulations those are also in German law. Moreover reason was the belonging to the same law system (continental), the same social situation and social demands, and the Austrian inheritance law was modified by 1st January 2017. Regarding all of these some Austrian rules can be a model for Hungarian law. There are some basic similarities; especially most of the types of companies are in both company laws, although there are certain types of business associations in Austrian commercial law which cannot be in Hungary. This is because the so-called type-requirement in Hungarian company law.³⁸ For example, there is no similar type of company as GmbH & Co. KG; because the relevant regulation does not know it, and it cannot be established. The analysis is based on Austrian jurisprudence and legal cases; the comparison of these legal institutions with Hungarian was really useful, there are a lot of usable answers. The regulation of each Austrian types of companies are in several acts and are not in one as it is and as it was in Hungarian law (from 1988): rules of general partnerships and limited partnerships are in Unternehmensgesetzbuch (UGB), regulation of limited liability companies is in Gesetz vom 6. März 1906, über Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG), finally the rules of private limited companies are in Aktiengesetz. The nature of these „fragments“ is orientated by their relevancy to the topic.

³⁸ The rules of this type-requirement can be found in CC § 3:1. (4) and in CC § 3:89. (1)

IV. The methodology of the doctoral dissertation

It is a general feature of the research laid out in this doctoral dissertation that it applies the toolbox of traditional interpretations set out in legal theory. In the first chapters there are mostly descriptions. The basic definitions of inheritance law are based on the available commentaries on Civil Code (Opten Publisher, edited by András Osztovits; Wolters Kluwer Publisher, edited by Lajos Vékás and Péter Gárdos; HVG-ORAC Publisher – relevant volumes are edited by György Wellmann and Tamás Sárközy), essays and studies, textbooks (especially by Lajos Vékás and another one edited by Tímea Barzó). In chapter of legal history the relevant works by our great scholars (e. g. Ödön Kuncz, Ferenc Nagy, Péter Pál Szende) were used. I also used sentences of Court of Appeals and the Curia comparing them with the relevant legal acts. The main topic of my doctoral dissertation is not in connection with legal history, but I believe these rules and analyzing these points of views are really necessary in order to create a more complex general aspect. This can be explained that this legal situation determined our current regulation (e. g. types of companies). The analyzed cases show that the common points and the relationship of both inheritance law and company law was not a marginal issue our greatest scholars in commercial law had written about this topic: somebody more, somebody less. In further chapters of my doctoral dissertation I also mentioned the relevant points of views in current legal literature, although in these parts I could easily present my opinion and the different solutions for questions those aroused from court cases and the legal literature. Because of this feature in these chapters the grammatical and logical interpretation is dominant. The published cases show the uncertainty of legal practice and the aspiration for unifying the legal practice. The several questions, the statement of facts were truly great starting points to analyse, and the conclusions of sentences were really useful as I wrote the dissertation. In some cases I also suggested some alternatives of solutions.

From the regulation of company law the main sources are after the regime change, mainly Act IV of 2006 on business associations and the current Civil Code, Act V of 2013. The former legal acts (Act VI of 1988 on business associations and Act CXLIV of 1997 on business associations) were used only if the regulation had effects on contemporary cases at courts, and this difference had further effects on deciding the case. These were also presented.

All in all, the sources of this doctoral dissertation were the current and the contemporary (both in chapter in connection with legal history and no longer current regulation) rules; the published cases of courts and the points of views can be found in legal literature. The relevant parts consist of the Regulation of the European Union in connection

with inheritance.³⁹ This legal act is one of the so-called Rome Regulations, with its regulation of jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments. Otherwise these are parts of international private law and international civil procedural law. The regulation introduces the European Certificate of Succession. All of these affect the company law, as we can see it later. The direct force which prevails in the view of the regulation means that this must not be implemented to harmonise with Hungarian law system, on the contrary, the national law must follow it. In my opinion the Civil Code (Act V of 2013, came into force on 15th April 2014) is conform to the regulation. This is because the text of the regulation was known at the time of the codification of the Hungarian Civil Code, so the legislator could take it into consideration. The regulation will not bring novelty into the Hungarian law system, because of the mentioned facts: it corresponds with the European requirements.

V. Summarizing the achievements of research

In my opinion, the main question of this doctoral dissertation, that was to examine whether company law distracts the accurately determined rules of inheritance law – which are sometimes corrected by court – so that the Hungarian rules of inheritance law based on *ipso iure* theory cannot prevail fully if there is participation in one of the companies in the bequest, is proven successfully.

V.1.

At general partnerships and limited partnerships the heir of the deceased person can join to these partnerships based on the agreement with the other living members. This shows the partnership feature of these companies, because for the members, who are still in the partnership, it is not irrelevant who enters into the company in the place of the deceased, the membership is bound to persons.⁴⁰ The heir who becomes member must not fulfil contribution, only in case the company and the heir agreed in that way.⁴¹ Not only the

³⁹ REGULATION (EU) No 650/2012 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession. Its implementing regulation is COMMISSION IMPLEMENTING REGULATION (EU) No 1329/2014 of 9 December 2014 establishing the Forms referred to in Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession.

⁴⁰ András Kisfaludi – Marianna Szabó (ed.): A gazdasági társaságok nagy kézikönyve (The great manual of companies). Complex Kiadó Jogi és Üzleti Tartalomszolgáltató Kft., Budapest, 2008. 759. p.

⁴¹ CC § 3:149., § 3:155.

declaration of the heir is needed as soon as possible, but the unanimous consent of the other members,⁴² if these are not fulfilled it is possible that a two-personnel general partnership or a limited partnership which has only one acting partner and one limited partner is terminated, due to the fact that the legitimate functioning cannot be restored six months after the death of a member with entering other person into the company.⁴³

In case of limited liability companies, it also depends on the will of the heirs whether they would like to continue the activity of their predecessor, in the event of a member's death, the heir may request the managing director to be entered in the register of members upon providing proof of inheritance.⁴⁴⁴⁵ The identity of the heir is also needed to be proven unambiguously. In international private law, for the unification of this issue the European Certificate of Succession was instructed, although the use of this Certificate shall not be mandatory, it is practical. The form of the application and the Certificate is in the 4th and 5th annex of the mentioned Commission Implementing Regulation (EU) No 1329/2014 of 9 December 2014.

The managing director may refuse to register the heir or the successor if the persons authorized in the memorandum of association provide a statement on the acquisition of the business share according to the conditions laid down in the memorandum of association within a preclusive period of 30 days from the date of the heir's or successor's application for registration taking effect, and the market value of the business share is paid by such persons to the heir or successor. Any clause of the memorandum of association to provide a longer term than thirty therefore days shall be null and void.⁴⁶ As I mentioned, there are also another problems arising from these rules, for example jointly held partnership shares, division of a business share, beneficial ownership on business shares. These rules must be interpreted correctly.

The shares incorporate membership rights in private limited companies; these are securities with a really special hereditary, company, security legal relationship. In connection with these, the problem mentioned before does not arise in case their transferability is not restricted, because securities are freely transferable, so the inheritance of these properties does not have so many questions as we saw at the other forms of companies, the mentioned *ipso iure* feature is much stronger, on the other hand there are certain types of shares those have

⁴² Papp (ed.) op. cit. 386.; Livia Adorján: Társasági részesedések – értékpapírok a hagyatékban (Share in companies – securities in bequests) In: Gazdaság és Jog No. 11. (1999) 8. p.

⁴³ CC § 3:152., § 3:158.

⁴⁴ Kisfaludi – Szabó (ed.) op. cit. 944. p.

⁴⁵ CC § 3:170.

⁴⁶ CC 3:170. Subsection 2

some issues (employee shares have further consequences in connection with inheritance, these problems are solved in the regulation, but they are needed to interpret accurately).

V.2.

There were a lot of cases in jurisdiction in connection with the problem that there were not enough members in partnerships: in general partnerships there must be at least two members, in limited partnerships it is necessary to be at least one general partner and one limited partner. Otherwise a general partnership shall be dissolved without succession if only one partner remains, and the partnership does not apply for the registration of a new member at the court of registry within a preclusive period of six months from that time. In case of limited partnerships, a limited partnership shall be dissolved without succession if the membership of all general partners and all limited partners ceases to exist, and the partnership does not notify the court of registry within a preclusive period of six months from the time when its memorandum of association was amended so as to reinstate the conditions for functioning as a limited partnership, or that the limited partnership has been converted into a general partnership. These rules were almost the same in former acts on business associations (in 1988 and 1997 these six months were only three months), but there were some misunderstandings as they appeared in several cases.⁴⁷ This amount of cases may refer to the fact that the parties could not interpret properly this regulation. This issue was more important when the “preclusive” word was not in the regulation, and the parties (the companies) wanted to attach verifications to avoid the consequences, this time the court had to explain the company this is not possible. I suggested as *de lege ferenda* that these six months should begin from the authentic settlement of inheritance and not from the member’s death.⁴⁸ I think it is proper to give only a short time when the company is not functioning properly as the regulation requires, but this improper functioning should be entered in the register of companies in order to show the real situation of the company especially for the creditors of the company.

At limited partnerships it is possible – as a special exception compared with general partnerships – if the limited partnership had only one limited partner who dies, there will not

⁴⁷ KGD 1998. 106. (KGD = Közigazgatási – Gazdasági Döntvénytár – Decisions in connection with Administration and Business Law), KGD 1998. 185., KGD 2003. 3., ÍH 2005.31. (ÍH = Ítéltáblai Határozatok – Orders of Regional Court of Appeals), ÍH 2005. 32., ÍH 2005. 125., ÍH 2007. 82., BDT 2008. 1768. (BDT = Bíróági Döntések Tára – Judicial Case-book)

⁴⁸ The same opinion has Judit Gál, Dániel Molnos and Imre Gergely Szabó. Judit Gál: A társasági vagyონrész öröklése. (Inheritance of shares in business associations) In: Céghírnök No. 3. (2002) 6. p.,; Dániel Molnos – Imre Gergely Szabó: Az elhunyt tag esete I. (The case of the deceased member I.) In: Céghírnök No. 9. (2015) 9-11. p.

be any limited partner but there are more (at least two) general partners; the limited partnership will become automatically a general partnership. As it was in Act XXXVII of 1875 (the former Commercial Code) Article 125 (2) the general partners of a limited partnership should be considered also as a general partnership, in my opinion this is true based on our current regulation, too. The general partners are liable for debts that are not covered by the company assets, although this kind of general partnership is not mentioned in the CC. We can choose in this case (if there are two or more general partners) that if the limited partner dies, the preclusive six months period is over, without amending the memorandum of association it will be considered as a general partnership, if these members did not amend the memorandum of association so as to reinstate the conditions for functioning as a limited partnership, or that the limited partnership has been converted into a general partnership. So the limited partnership does not cease to exist completely, only its type will be changed, the members' liability will remain the same. To continue this solution, just because of this fact the members do not have to amend their memorandum of association, its amendment could wait until there is another purpose for it.

V.3.

Examining company law from the aspect of legal history we can set out that it has close connection with inheritance law not only in our current law system but also in our former (commercial) law. When the first rules of business associations were passed in the law (in 1840), it was known that there are different facts that could influence the existing of business associations especially at those types where it is really important who the members are: these are e. g. based on the members' voluntary accord, independent extraneous facts, bankruptcy, and of course one of the members' death. The regulation of these circumstances was proper: firstly it allowed the members to regulate this in their memorandum of association and if there was no agreement (any regulation in connection with this topic) there were some rules in the law. There were no such regulations in connection with business associations where the capital is more important.

The Commercial Code (in 1875) had more accurate regulation of commercial associations than it was in 1840, and this code had more rules in connection with inheritance law. The large number of cases before courts shows the importance of this regulation. To have a closer examining of these rules, we have to take a look at the main feature of each commercial association: whether the members (at general partnerships and limited partnerships) or the assets (at private limited companies and limited liability companies – this

was enacted only in 1930 with a separate law) were more important. If the members were important, the general partnerships and limited partnerships ceased to exist; further provisions were needed in the memorandum of association to prevent the dissolution. If the assets were more important the member's death did not affect the existing of the commercial association, at most the members could dispose otherwise about the inheritance of business shares/securities.

V.4.

At each types of derivative foundation (merger, demerger and transformation) have relevancy of death of a member at one of the relevant companies, in some cases the death may mean the end of these procedures. Death of a member means also the termination of membership, in connection with this general category the legislator should incorporate into law some further rules. In my opinion in that case, if a membership terminates at any stage of the procedure of transformation (merger and demerger) until the end of registration procedure at registrar of companies and succession might happen (e. g. because of inheritance or transfer of participation), it would be expedient for the companies to have the right to suspend proceeding in case of e. g. death of a member in order to continue the proceeding orientated by the application for membership of the heirs or to terminate the proceeding. This rule shall be in Act V of 2006 on Public Company Information, Company Registration and Winding-up Proceedings. This application for membership of the heirs should be based on perfect grant of probate or on final judgment in probate action or at least on certificate of inheritance to verify his or her legal status as an heir.

V.5.

The presumption in connection with people who die in a common accident or in a common disaster made easily to determine the order of death but only in that case if the judicature interprets it properly by taking the aim of the regulation into consideration. This aim is the most rightful division of assets of people who die in the same accident, faster declaration of succession and the averting of difficulties of concurrent probate actions.⁴⁹ The most rightful division of assets means that from the aspect of origin of these assets or their pieces that family will get them from which they are originated (for example these kind of

⁴⁹ Réka Pusztahelyi: Az öröklésből való kiesés. (The disqualification from inheritance) In: Tímea Barzó – Ágnes Juhász – Réka Pusztahelyi – Edit Sági: Öröklési jog (Inheritance law). Novotni Alapítvány, Miskolc, 2016. 15. p.

rules have linear inheritance) so no outsider will get the assets (of course there should not be testament). With this kind of solution such unjust situations can be avoided when based on the rapid, random, hardly ascertainable order of death only hardly by couple of minutes surviving heir's family obtains the testator's huge amount of assets.⁵⁰

We can say about the presumption for persons who died in the same accident or in any similar incident from the aspect of company law: this presumption cannot solve justly every – temporarily hypothetical – situation, because these situations are widely influenced by the regulation of Civil Code.

V.6.

With the name “special associations” described personal partnerships and corporations (where in this meaning the assets are more important than the persons) can be categorized by four viewpoints: legal subjectivity, (commercial/non-commercial) activity, number of people, and origin of assets. In according to their legal nature, these special associations have that kind of regulation with these special features can be handled. It is a very various general aspect as we examine the rules of inheritance (e. g. its possibility) and this is not just because I chose really different associations. We can summarize these personal partnerships are similar to general partnerships and limited partnerships in that way if at one of these personal partnership the persons or their higher qualifications are more important also the succession because of death of this member is bound to persons. If the heirs are allowed to become members in these associations, it does not mean automatically continuing the predecessor's membership; it is more likely a new membership, for example civil associations.⁵¹ There are certain special associations which are not bound to persons, so the succession has also another feature, e. g. forest management association.⁵²

I labelled family businesses as special associations because the members of these associations are relatives, but it is also needed to determine which relatives could be members and we can still mention these associations as family businesses. It is important to decide whether the relatives are only the persons who are described in Civil Code § 8:1. Subsection (2). The expression ‘family business’ was used in more cases at courts at the beginning of

⁵⁰ Ferenc Fábán: 77. Az öröklés általános szabályai, kiesés az öröklésből, érdemtelenység, lemondás az öröklésről. (77. General provisions of inheritance, disqualification from inheritance, unworthy of inheritance, disclaimer of inheritance.) In: István Sándor (ed.): Polgári jog III. Az öröklési jog, a családi jog – Jogi szakvizsga könyvek. (Civil law III. Inheritance law, family law – Books for bar examination.) Patrocinium Kiadó, Budapest, 2015. 15. p.

⁵¹ CC § 6:498 - 6:513., especially CC § 6:511.

⁵² Act XLIX of 1994 on forest management associations.

description of conclusion of fact, but its proper content was not determined and it did not have any legal consequences later, furthermore the relationship of the members was not known in all cases. The other important issue in connection with these family businesses is the succession. There are more essays about these businesses in Austrian legal literature compared to Hungarian one. In this part of the doctoral dissertation there were more references to Austrian opinions, its aim was not only to present some aspects of comparative law but also to describe the differences between two law systems although these had more common points in the past and they still have nowadays as I mentioned it before.

If we want to describe family businesses, we have to start with the word ‘family’. In my opinion not only the persons determined in CC § 8:1. Subsection (2) should be considered as family but also the relatives in terms of CC § 4:96.⁵³ This large circle of people should be limited for those relatives who could be legal heirs. Instead of the word ‘business’ I suggest using firm,⁵⁴ because in Hungarian legal language ‘business’ is used as marking one of the parties in consumer contracts. This change – based on the Austrian legal literature – is not radical change because with regard to specialities of these legal persons besides acquisition of properties there could be also personal cooperation. The expression ‘firm’ can also be used because there is not any problem if family firms are only companies. The mentioned special features would have consequences in connection with inheritance of participation: if there is some extraordinary rules with attention to these the succession is possible somehow, in that case the members would have priority to get the deceased member’s participation on the strength of law, if they would not inherit because they are in such a kin, those members are not heirs based on parental system. So this kind of inheritance also has influence on general rules of inheritance law. By creating the term ‘family firm’ there could be further legal consequences, preferences, for example in connection with taxation.

V.7.

Contract of inheritance has a lot of common features with maintenance agreement and with life-annuity contract; furthermore it is a special kind of testaments. The object of this contract can be business shares, securities, etc. This contract can secure the succession of these shares, and the proper maintenance of the deceased person to-be. The first step at these contracts to check whether the memorandum of association has any restrictive clauses: if there

⁵³ § 4:96 [*Family relationship*]

(1) Lineal descent refers to a blood relative in the direct line of descent.

(2) Collateral descent refers to relatives not in direct line of descent, having at least one common ancestor.

⁵⁴ Procedural rules of firms can be found in the mentioned Act V of 2006.

is such a clause, the parties have to find another solution or the decision-making body has to amend the memorandum of association. There might be enough time to prepare for succession with this contract.

V.8.

The judicature and the legal literature take up with the liability for the debts under the succession because of its importance in connection with inheritance law. The rules in the CC are clear, but there could be newer problems in everyday life, for example a new legal institution in the field of company law, so the courts have to interpret the regulation.

V.9.

The Austrian company law has a lot of differences compared to Hungarian company law. The basic point of inheritance law is also another: it is the so-called additional inheritance that means acceptance of estate is needed. That situation is almost the same as it is in Hungarian company law. In Austria general partnerships and limited partnerships terminate automatically with death of a member; further provisions in the memorandum of association are needed to avoid this, in order to do so there are different solutions in the legal literature (clause of continuing, clause of succession, clause of qualified succession and clause of entering). The succession of participations are based these clauses.

The business shares and securities are inheritable, so the death of a member does not result the termination of the company unless in limited liability companies the memorandum of association has this kind of regulation. It is also possible to give certain people the right of the acquisition of the business share. Shares cannot be acquired this way based on articles of association, but a syndicate agreement can consist of this clause.

The regulation of derivative foundation in Austria can be found in more legal acts just as in Hungary, although in my opinion these procedures are not influenced by the death of a member.

The state has a special position in inheritance law, but it never becomes an heir compared to Hungary. Because of the different rules of company law, it does not have a bigger chance that Austria will become a member of a company by succession.

The contract of inheritance is a marriage settlement, and it also has a completely different regulation as in Hungary. The aim of this contract is to give the spouse the first place to claim the estate. In my opinion, it cannot be used for the same purpose compared to Hungary.

Published essays, studies in connection with the topic of this doctoral dissertation:

16. „Gondolatok az üzletrész örökléséről.” („Thoughts on inheritance of business shares in limited liability companies”) In: Debreceni Jogi Műhely 2014. évi (XI. évfolyam) 1–2. szám (2014. június 30.)
17. „A társasági jog és az öröklési jog kapcsolatáról a közkereseti és a betéti társaságok kapcsán I.” („About the relationship of company law and inheritance law in connection with general partnerships and limited partnerships I.”) In: Céghírnök 2014/10. 13-14. p.
18. „A társasági jog és az öröklési jog kapcsolatáról a közkereseti és a betéti társaságok kapcsán II.” („About the relationship of company law and inheritance law in connection with general partnerships and limited partnerships II.”) In: Céghírnök 2014/11. 12-14. p.
19. „A társasági jog és az öröklési jog kapcsolatáról a közkereseti és a betéti társaságok kapcsán III.” („About the relationship of company law and inheritance law in connection with general partnerships and limited partnerships III.”) In: Céghírnök 2014/12. 12-14. p.
20. „A társasági jog és az öröklési jog kapcsolatáról a közkereseti és a betéti társaságok kapcsán IV.” („About the relationship of company law and inheritance law in connection with general partnerships and limited partnerships IV.”) In: Céghírnök 2015/1. 5-7. p.
21. „A közös veszélyben elhunytak jogi szabályozásáról társasági jogi problémafelvetésekkel.” (About the regulation of persons who die in a common disaster with some problems in connection with company law.”) In: Forum Acta Jur. et Pol. IV. évf. 2. szám, Szeged 2014 [2015] 97-107. p.
22. „Some fragments of the Succession Regulation.” In: European Legal Studies and Research: International Conference of PhD Students in Law, Universul Juridic, Bukarest, 2015. 77-83. p. (in English)
23. „Derivative foundation of companies, with outlook of legal effects of the member’s death regarding these procedures.” In: European Legal Studies and Research: International Conference of PhD Students in Law, Universul Juridic, Bukarest, 2016. 135-142. p. (in English)
24. „A hagyatéki tartozásokért való felelősség társasági jogi kitekintéssel.” „The liability for the debts under the succession with outlook of company law.”) In: Juhász Ágnes

- (szerk.): Miskolci konferenciák 2015 – Az új Ptk. öröklési jogi szabályai (Tapasztalatok és kritikák – tanulmánykötet), Novotni Alapítvány, Miskolc, 2016. 29-46. p.
25. „Speciális társaságok öröklési jogi vonatkozásai.” (Aspects of inheritance law of special associations.”) In: P. Szabó Béla – Szemesi Sándor (szerk.): Profectus In Litteris VIII. – Előadások a 13. debreceni állami- és jogtudományi doktorandusz-konferencián 2016. május 27., Debreceni Egyetem Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Debrecen, 2016. 75-82. p.
 26. Krisztina Nagy Barna –János Dúl: „Az öröklési szerződés szindikátusi szerződéskénti alkalmazhatósága a társasági jogban, mint népességmegtartó tényező.” (Use of contract of inheritance as syndicate agreement in company law as a factor of keeping people in the countryside.” „In: Államtudományi Műhelytanulmányok - Magyar Tudomány Napja a Délvidéken 2016 2017/19. 83-105. p.
 27. „A közös veszélyben elhunyt társasági tagok utáni jogutódlás rendezése.” („The settlement of succession in case of members of companies who die in a common disaster.”) In: Jogelméleti Szemle 2017/3. 38-50. p.
 28. „About the Succession Regulation, with a view on company law issues in connection with the Regulation.” In: Csehi Zoltán (szerk.): Magyar kereskedelmi jogi évkönyv [Ungarisches Jahrbuch für Handelsrecht] [Annales hongroises du droit commercial]. 4. kötet. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2017. 83-94. p. (in English)
 29. „Az öröklési jog megjelenése az egyes gazdasági társaságoknál, kitekintéssel az államra, mint örökösre.” („The appearance of inheritance law at each business associations, with outlook of the Hungarian State as a necessary heir.”) In: Államtudományi Műhelytanulmányok 2017/15. 1-14. p.
 30. „Származtatott alapítás – származékos tulajdonszerzés.” („Derivative foundation – derivative acquisition.) In: Opuscula Civilia 2017/4. 1-16. p.

Not yet published essays, studies in connection with the topic of this doctoral dissertation:

2. „Öröklési jog és társasági jog a Fővárosi Ítéltábla 10. Cgf. 43. 511/2009/2. ítélete kapcsán.” („Inheritance law and company law in connection with sentence of Budapest-Capital Regional Court of Appeal Nr. 10. Cgf. 43. 511/2009/2.”) In: Polgári Jog